

Załącznik nr 2
do Regulaminu Małopolskiego Konkursu Języka
Polskiego dla uczniów szkół podstawowych
województwa małopolskiego w roku szkolnym
2026/2027, stanowiącego załącznik
do zarządzenia Nr 68/26 Małopolskiego Kuratora
Oświaty z dnia 16 września 2026 r.

**Zakres wiedzy i umiejętności wymaganych na poszczególnych
etapach konkursu i wykaz literatury obowiązującej
uczestników oraz stanowiącej pomoc dla nauczyciela**

I. Tematyka konkursu

**„Wszystkie słowa podniosłe któreś znał ze szkoły / Muzyka starych pieśni, wolności
anioły” (Jan Lechoń, *Legenda*)**

Etap I – Kiedy na ziemi żyli herosi...

Etap II – Kiedy zwykli ludzie stają się herosami...

Etap III – Świat potrzebuje pokoju...

II. Zakres wymaganej wiedzy i umiejętności uczestników

Do każdego etapu konkursu obowiązują wiadomości i umiejętności wynikające z podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych w zakresie języka polskiego (II etap edukacyjny) określone w:

- 1) rozporządzeniu Ministra Edukacji z dnia 11 marca 2026 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym (Dz. U. poz. 378)
- 2) dotychczasowej podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych, określonej w załączniku nr 2 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. poz. 356 z późn. zm.).

A. Wymagania ogólne

Uczestniczki i uczestnicy

- 1) przystępujący do konkursu powinni posiadać wysokie kompetencje czytelnicze, umiejętność wnikliwej interpretacji utworów – również na poziomie metaforycznym i symbolicznym, a także umiejętność samodzielnego wnioskowania i poprawnego wypowiedziania się w różnych formach wypowiedzi pisemnej (poprawność merytoryczna, logiczna i językowa).
- 2) zakwalifikowani do etapu rejonowego i wojewódzkiego powinni wykazać się ponadto wysoką sprawnością językową, dojrzałością i krytycyzmem w formułowaniu sądów, a także umiejętnością przywoływania kontekstów właściwych dla prezentowanych utworów.
- 3) etapu szkolnego i rejonowego powinni znać teksty literackie wskazane w spisie lektur dla odpowiedniej części konkursu. **W etapie wojewódzkim obowiązuje znajomość lektur z całej listy.**
- 4) konkursu w etapie rejonowym i wojewódzkim powinni ponadto znać **lektury obowiązkowe** umieszczone w *Podstawie programowej* dla klas 4-8, by móc je przywołać **w funkcji kontekstu** (nie chodzi o szczegółową znajomość faktów); obowiązują:

Klasy IV–VI

- 1) Jan Brzechwa, *Akademia Pana Kleksa*
- 2) Janusz Christa, *Kajko i Kokosz. Szkoła latania* (komiks)
- 3) Clive Staples Lewis, *Opowieści z Narnii. Lew, czarownica i stara szafa*
- 4) Ferenc Molnár, *Chłopcy z Placu Broni*
- 5) John Ronald Reuel Tolkien, *Hobbit, czyli tam i z powrotem*

Klasy VII i VIII

- 1) Charles Dickens, *Opowieść wigilijna*
- 2) Aleksander Fredro, *Zemsta*
- 3) Aleksander Kamiński, *Kamienie na szaniec*
- 4) Adam Mickiewicz, *Reduta Ordona, Dziady* część II
- 5) Antoine de Saint-Exupéry, *Mały Książę*
- 6) Henryk Sienkiewicz, *Latarnik*
- 7) Juliusz Słowacki, *Balladyna*

B. Wymagania szczegółowe

1) W zakresie czytania i odbioru tekstów kultury (wskazanych w spisie lektur oraz tekstów nowych, zacytowanych w arkuszach zadań)

- a) czytanie utworów: literackich, ikonicznych, popularnonaukowych, naukowych, publicystycznych (w etapie szkolnym i rejonowym uczestnik / uczestniczka otrzyma do analizy i interpretacji **tekst popularnonaukowy** o charakterze językoznawczym literaturoznawczym lub filozoficznym **związany z tematyką konkursu**, niepodany w wykazie lektur, i będzie rozwiązywać zadania dotyczące tekstu oraz lektur podanych w wykazie),
- b) analiza utworów, w tym **czynne** posługiwanie się w celu opisu tekstu podstawowymi kategoriami:
- teoretycznoliterackimi, tj. mit i opowieść biblijna (ze szczególnym uwzględnieniem ich funkcji w kulturze), baśń, legenda, symbol, alegoria, ironia, epitet, porównanie, przenośnia, uosobienie, ożywienie, onomatopeja, apostrofa, anafora, antyteza, wykrzyknienie, pytanie retoryczne, wyliczenie, gatunki i rodzaje literackie, podstawowe wyróżniki rodzajów literackich, stylizacja, narrator i rodzaje narracji, podmiot liryczny (osoba mówiąca), rytm, w tym: układ stroficzny, długość wersów, rymy dokładne i niedokładne oraz układ rymów: parzysty, krzyżowy (przeplatany), okalający;
 - językowymi, tj. części mowy, części zdania, zdanie, równoważnik zdania, imiesłów przymiotnikowy, imiesłów przysłówkowy, imiesłowny równoważnik zdania, osobowe i bezosobowe formy czasownika, mowa zależna, niezależna, formant, temat słowotwórczy, rodzina wyrazów, synonim, homonim, antonim, neologizm, archaizm, wyrazy złożone (złożenia, zestawienia, zrosty – zasady tworzenia, zasady pisowni, funkcja), zasady ortograficzne i interpunkcyjne (ze szczególnym uwzględnieniem zasad pisowni obowiązujących od 1 stycznia 2026 r.), perswazja i manipulacja (**na każdym etapie będą zadania badające umiejętność praktycznego zastosowania terminów językowych**),
 - z zakresu leksyki i frazeologii związanej z tematyką konkursu (polisemia, synonimy, antonimy, homonimy, mitologizmy, frazeologizmy, biblizmy), w tym: syzyfowa praca, dwanaście prac Heraklesa, prometejski czyn, męki Tantalosa, nić Ariadny, marsowa mina, prometeizm, altruizm, moralne zwycięstwo, legenda narodowa, mity narodowe, mitologizacja, heroizacja, heros, wojna, pokój, gołębek pokoju...;
- c) przywoływanie kontekstów biograficznych, historycznych, geograficznych, filozoficznych w celu interpretacji utworów,

- d) interpretacja (odkrywanie sensów dosłownych, przenośnych i symbolicznych; odróżnianie prawdy od fikcji, opinii od faktów, informacji od komentarza),
- e) porównywanie tekstów, zestawianie ich ze sobą, wyszukiwanie cech wspólnych, różnic.

2) W zakresie redagowania tekstów

- a) streszczanie, skracanie, przekształcanie wypowiedzi,
- b) prowadzenie narracji oraz jej **celowe i funkcjonalne** urozmaicenie (opis, opis sytuacji, opis postaci, opis przeżyć, opowiadanie unaoczniające, dialog, monolog, charakterystyka, zwrot akcji, konwencja snu...), „**celowe i funkcjonalne**” oznacza wprowadzenie danego elementu w konkretnym celu, nie dla samego wprowadzenia, np. dialogu na powitanie;
- c) prezentowanie stanowiska (opinia, teza, hipoteza, wnioski, podsumowanie),
- d) argumentowanie (argumenty i kontrargumenty), w tym hierarchizacja argumentów,
- e) wnioskowanie,
- f) redagowanie tekstu poprawnego pod względem językowo-stylistycznym, ortograficznym i interpunkcyjnym oraz wyróżniającego się dojrzałością myśli, sądów; **celowe i funkcjonalne** stosowanie rozmaitych środków językowych dla wyrażenia swojego zdania; dostosowanie stylu i języka do formy wypowiedzi: krótszej (**zaproszenie, ogłoszenie, zawiadomienie, reklama, przepis, instrukcja, toast, dedykacja, gratulacje, opis sytuacji i opis przeżyć, dziennik, pamiętnik, list, kartka pocztowa, notatki – różne formy, w tym notatka prasowa, kodeks, regulamin, pytania do wywiadu**) oraz dłuższej (**opowiadanie, sprawozdanie, reportaż, charakterystyka, przemówienie, recenzja, wywiad, artykuł, rozprawka**). W etapie szkolnym uczestnik / uczestniczka będzie redagować tylko wypowiedzi w formach krótszych (teksty do 100 słów), w etapie rejonowym i wojewódzkim w formach krótszych i dłuższych (teksty do 200 słów).

III. Wykaz literatury obowiązującej uczestników

Przy tekstach zagranicznych autorów należy przeczytać **utwór wskazanego tłumacza**. Przy pozostałych mogą być brane pod uwagę inne wydania.

Etap szkolny – Kiedy na ziemi żyli herosi...

- 1) Asnyk Adam, *Herakles*, [dostęp: <https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/asnyk-herakles.html>]
- 2) Kamieńska Anna, *Walka Dawida z Goliatem*, [w:] Tejże, *Książka nad książkami*, Siedmioróg, Wrocław, 2001, s. 197-201.
- 3) Markowska Wanda, *Prometeusz, Syzyf, Herakles, Tezeusz, Tantal* [w:] *Mity Greków i Rzymian*, Iskry, Warszawa 2002, s. 107-111, 136-138, 145-183, 224-243, 243-245.

- 4) Lem Stanisław, *Trzej elektrycyerze, Jak Mikromił i Gigacyan ucieczkę mgławic wszczęli* [w:] Tegoż, *Bajki robotów*, Biblioteka Gazety Wyborczej, Warszawa 2008, s. 9-13, 55-59.
- 5) Lindgren Astrid, *Bracia Lwie Serce*, tłum. Teresa Chłapowska, Wydawnictwo „Nasza Księgarnia”, Warszawa 2015.
- 6) *Walka Dawida z Goliatem* [1 Sm, 17, 1-58] [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu. Biblia Tysiąclecia*, Wydawnictwo „Pallottinum”, Poznań 2014.
- 7) Arcimboldo Giuseppe, *Cztery żywioły (Ogień, Woda)*, [w:] https://www.khm.at/en/artworks/search?fq%5Bfacet_allpersons%5D=Giuseppe%20Arcimboldo&q=Water&query=Water&cHash=2c7403fdbf37b949c7b4ac2f21a2d99f
https://www.khm.at/en/artworks/search?fq%5Bfacet_allpersons%5D=Giuseppe%20Arcimboldo&q=Fire&query=Fire&cHash=0b5a95c58ffa5eba907f2924581d68c1

Etap rejonowy – Kiedy zwykli ludzie stają się herosami...

- 1) Fiedler Arkady, *Dywizjon 303*, Wydawnictwo Bernardinum, 2009.
- 2) Gałczyński Konstanty Ildefons, *Pieśń o żołnierzach z Westerplatte* [w:] Barbara Kryda, *Krajobraz poezji polskiej. Antologia*, WSiP, Warszawa 1982, s. 304-306.
- 3) Mickiewicz Adam, *Śmierć Pułkownika*, [w:] Tenże, *Wybór poezji*, BN I/6, Ossolineum, Wrocław-Warszawa-Kraków 1997, t. II, s. 248-252.
- 4) Przyboś Julian, *Póki my żyjemy*, [w:] Tenże, *Sytuacje liryczne. Wybór poezji*, BNI/266, Ossolineum, Wrocław-Warszawa-Kraków 1989, s. 128-129.
- 5) *Westerplatte. Zamiast 12 godzin walczyli 7 dni*, [dostęp: <https://reportaz.polskieradio.pl/artukul/678997>] wraz z nagraniami: *Epopeja polskiej reduty, Dyżur na Westerplatte*.
- 6) *Dywizjon 303. Historia prawdziwa*, film w reżyserii Denisa Delića (Polska / Wielka Brytania 2018 r.)

Etap wojewódzki – Świat potrzebuje pokoju...

- 1) Dukaj Jacek, *Wroniec*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2009.
- 2) Lanckorońska Karolina, *Wspomnienia wojenne*, Wydawnictwo Znak, Kraków 2011.
- 3) Lechoń Jan, *Legenda*, [w:] Tenże, *Poezje*, BN I/256, Ossolineum, Wrocław-Warszawa-Kraków 1990, s. 74-75.
- 4) Sienkiewicz Henryk, *Sachem*, [w:] Henryk Sienkiewicz, *Wybór nowel i opowiadań*, BNI/231, Ossolineum, Wrocław-Warszawa-Kraków 1997, s. 410-420.
- 5) Szymborska Wisława, *Koniec i początek*, [w:] tejże, *Wybór poezji*, BN I 327, Ossolineum, Wrocław 2018, s. 320-322.
- 6) *Wonder Women* film w reżyserii Patty Jenkins (USA 2017 r.).